

leid kunnen
nood actief
ikanten voor-
dat door het
od op grond
ang kan wor-
noodig zijn,
t dragen van
oorzorgen, die
betreden van
nimmer over

id paraat zijn!
ingen denken
moet worden.
inschakeling
Luchtbescher-
ht is.
e werden ont-
geval aan dit
ander contact
door de voor-
predikanten
gelijk gewaar-

H. M.

bijdrage voor
n. Van D. K.
vergeschreven

L. DOEKES.

Ursinus. (XV.)
ten doet, met
oor God zijn?
zijn kinderen
orden. Ook is
id jegens God

hten van deze

admaking van

mensch?

God door onze
tagelijks meer

den nieuwen

die (met ons)
meer ontstoken
ligheid te be-

ig in de ge-

p aarde leven,
n.l. gebreken,
kwade neigin-
en zwakheid;
heele leven in
om hun deze
aangevangen
is' wil; en zij
eweten. Want
dieven, gierig-
in het Konink-

G. B.

TEZEN

fende, aan
roningen.)

eld nu reeds
ó geweldige,
nis, dat wij
aartegenover

den anderen

houding te
iet meer als
den.

van beteeke-
wijzen.

zijde zal in
de zijn?

el goed, hoe
n 1914-1918.

ers en, aan
te-menschen.

ipathie een
r orthodoxe

Toch waren er wel enkele anderen, ook onder ons. En het eigenaardige was, dat men, voor zichzelf, eigenlijk niet wist, waarom men dezen of dien kant overhelde.

De motieven daarvoor lagen zóó diep in het onderbewuste, dat er een heel sterke analyse van eigen zieleleven noodig was om er achter te komen, waaruit zijn sympathie of antipathie sproot.

Het gebeurde niet zelden, dat iemand er zichzelf op betrapte, dat hij zich verheugde over een ding, waarvan zijn verstand zei: „dat moest ge toch eigenlijk afkeuren”.

Wat is er over dat pro en anti in die dagen fel geredeneerd, tot kwaad-wordens toe.

Gezinnen en families dreigden er door in disharmonie te geraken.

Datzelfde spel ziet ge nu weer beginnen.

Ik wil wel eerlijk bekennen, dat ik, in den loop der laatste jaren, met sympathie heb gadege- slagen de heroïsche worsteling van Duitschland om rechtsherstel; hoe er telkens blijdschap bij mij is geweest, als Duitschland weer terug kreeg een stuk, dat, bij den vrede van Versailles, ten onrechte uit zijn volksgeheel gescheurd was.

Aan den anderen kant geef ik toe, dat er gevaar schuilt in te sterk ontwikkeld krachtsgevoel bij één natie, die er daardoor licht toe komt, te veel alleen met zichzelf te rekenen en te grijpen naar een allen en alles beheerschende positie.

Vandaar, dat er iets sympathieks ligt in het streven van Engeland en Frankrijk naar bewaring van het evenwicht.

Daarom komt het mij voor, dat wij goed zullen doen, de paarden van onze sympathie en antipathie niet onbeteugeld te laten draven, nuchter te blijven, vooral den ander niet te verketteren en hard te beoordeelen, als hij anders denkt dan wijzelf. En in plaats van zoo sterk te begeeren, dat of deze, of die partij het zal winnen, te bidden, dat de uitslag zóó moge zijn, dat er naar alle kanten werkelijk recht geschiede.

Laten wij vooral niet vergeten te bidden voor de machthebbers, voor de leidende personen in dit ontzaglijk gebeuren.

Zij zijn menschen; hun hart is in Gods Hand. Hoe groot zij zijn, één wenk van 's Heeren vinger zal hun denken en streven in het rechte spoor leiden.

Dat vergeten wij te veel; daarom bidden wij te weinig voor hen.

Dat wij dan bidden of de Almachtige Hitler en Chamberlain en Daladier zoo besture, dat zij gedrongen worden in Zijn weg, waarop zij elkander vinden en het met elkander eens worden, tot heil van Europa en van heel de wereld.

Dan een tweede ding.

Heel sterk leeft onder ons in deze dagen de vraag: „hoe zal het verloop van deze dingen wezen?” „Zal het lang duren of kort?” „Zullen wij er in betrokken worden of niet?” „Indien wij er in betrokken mochten raken, wie zal de aanvaller zijn?”

Op straat, voor de ramen der nieuwsbladen, waar de laatste berichten worden getaleerd, wordt over deze dingen ontzaglijk geredeneerd. Daar worden dispuuten gehouden, daar worden voorspellingen gedaan en mogelijkheden geopperd.

Het kan een lust zijn er naar te luisteren, al- leén, men wordt er niets wijzer door.

Hetzelfde geldt van de gesprekken binnenshuis, in allerlei kring.

Daar zijn de optimisten, die zeggen: „het zal best meevallen”.

Daar zijn de pessimisten, die zeggen: „het wordt verschrikkelijk”.

Maar de één weet er zoo min iets van als de ander.

Mij trof, wat ik dezer dagen in twee onderschei- dene Christelijke dagbladen las, in nummers, die op één en denzelfden dag verschenen.

Het ging over den oorlog in de lucht.

In het ééne blad wordt de indruk gewekt, dat vliegmaachines zoo maar het land van den vijand kunnen binnendringen (of liever gezegd: „de lucht van den vijand”) om daar ongestoord hun vernielingswerk te verrichten.

In het andere blad stond (naar het mij voorkomt) een zeer deskundig stuk, waarin de vraag gesteld wordt of, met het oog op het bijna vol- maakte afweersysteem, een luchtoorlog vrijwel niet onmogelijk moet worden geacht.

Dat zijn nu twee stukken van twee deskundigen, die twee zoo geheel van elkander verschillende beelden teekenen en daardoor zoo geheel onder- scheidene reacties bij de lezers wekken.

Dat gaat telkens zoo.

Wij komen daarom met al die toekomstbespiege- lingen geen stap verder.

Enkele dagen geleden stond er een artikel in „De Standaard”, dat, naar den stijl te oordeelen, wel van de hand van Dr Colijn moet zijn geweest. En in dat stuk treft dat geheel zich onthouden van elke profetie, van elke gissing zelfs over het verder verloop der dingen.

Het komt mij vóór, dat het goed is, ons daaraan te houden.

Bij den dag leven. Dat moeten wij altijd; dat moeten wij ook in deze spannende dagen.

Als land en volk, en ieder voor zich, doen wat wij doen kunnen, wat van ons gevraagd wordt.

Maar dan verder de toekomst den Heere over- laten. Niet luchthartig; niet bezorgd.

Elke dag heeft genoeg aan zijns zelfs kwaad. Onze menselijke schouders zijn niet sterk ge- noeg om ook de toekomst te torsen.

De Heere onze God heeft ons op het dragen van die toekomst niet aangelegd, wijl Hij die toekomst voor ons verborgen heeft gehouden.

En nu mogen wij niet wijzer willen zijn dan de Heere.

Hij draagt de toekomst, en bij Hem is zij veilig. Ook in deze dagen geldt het Woord: „Weest in geen ding bezorgd, maar laat uw begeerten, in alles, door bidden en smeeken, met dankzegging, bekend worden bij God”.

Aan den avond van elken dag, dien God ons weer goed heeft doorgebracht, danken voor Gods goedheid en, voor den nacht, dien wij ingaan, al onze begeerten met bidden en smeeken, in 's Heeren Hand gelegd.

Zoo zal de vrede Gods, die alle verstand te boven gaat, onze harten en zinnen bewaren in Christus Jezus.

Dat wij zeggen: dan zal de vrede, dien wij met al ons redeneeren en overleggen niet kunnen grij- pen, dien God ons alleen kan geven, onze harten en zinnen, dat is heel ons innerlijk leven, bewaren, bewaken, zoodat geen zonde daarop beslag legt; en dat alles in de geloofsgemeenschap met onzen Heiland.

En dan moge er komen, wat er komt, als wij zoo hebben leeren leven, zullen wij ook het zwaarste kunnen dragen in vrede.

God, onze God, moge ons allen zoo doen wan- delen.

Wie maar den goeden God laat zorgen,
Wie op Hem hoopt in 't bangst gevaar,
Die weet zich veilig en geborgen,
Dien redt Hij god'lijk, wonderbaar.

D. v. D.

Dat gij zelf abonné zijt op

„DE REFORMATIE”

is niet voldoende. Gij moet ook uw tragen broeder
het voorrecht gunnen, dat hij het is. Overtuig hem
van dat voorrecht!

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Christendom en Economie.

V.

In het vorige artikel hebben we weergegeven hoe Lord Stamp (in zijn boekje *Christianity and Economics*) zich de betrekking tusschen de Heilige Schrift (in het bijzonder de Evangelien) en het economisch leven denkt. De Bijbel geeft, zegt hij, geen economisch systeem, wil ook geen voorkeur voor bepaalde economische opvattingen; Jezus aanvaardde de economische en politieke omstan- digheden van Zijn dagen (hoewel daarop zeker veel was aan te merken). De nadruk viel geheel op de „geestelijke houding”.

Ook in de Handelingen en in de brieven der Apostelen vinden we, gaat Lord Stamp voort, geen aanwijzingen voor een bepaalde maatschappelijke ordening. De vermaningen omtrent het moreele gevaar van den rijkdom, de aansporingen tot ge- trouwheid in dienstbetrekking, de beloften van geestelijke vertroosting in lijden (ook het lijden door armoede veroorzaakt), duiden er op, dat hier, zoo min als in de Evangelien, geen critiek op stelsels wordt gegeven, maar dat weer de per- soonlijke daad beslist. Deugden als die van barm- hartigheid en liefdadigheid, worden bijzonder ge- prezen, niet om hun sociaal-economische gevolgen, maar als uiting van liefde en gehoorzaamheid.

Mogen we nu, vraagt de schrijver, uit het „gebrek aan materiaal” besluiten, dat er geen nauwe relatie bestaat tusschen Christendom en economisch leven? Natuurlijk niet, antwoordt hij daarop onmiddellijk; maar wij moeten op andere wijze naar die betrekking zoeken. Er zijn in de Heilige Schrift duidelijke en welomschreven ge- boden voor het individuele leven van den Chris- ten, en voorschriften voor de houding tegenover de levenswaarden en tegenover den naaste, die uit het geloof in Christus voortkomen. De Christen kan individueel tot de vorming van een betere samenleving bijdragen: ten eerste door zijn „hoo- gere idealen” — hij wil zijn leven immers naar Christus richten — en vervolgens door de kracht, die het geloof hem schenkt om deze idealen te benaderen. Die kracht, die door de bekeering wordt vrijgemaakt, is potentieel van onmetelijke economische beteekenis, omdat zij de begeerte naar een betere samenleving wekt en sterkt.

Het feit, dat over de economisch-sociale orde zoo betrekkelijk weinig in de Evangelien en de Brieven gezegd wordt, beteekent dus allerminst, dat de Christelijke religie ten aanzien van het economisch leven niets te zeggen heeft. Integen- deel, meent Lord Stamp: er is een vitale ver- binding, die het gevolg is van bepaalde, met buiten-

gewone kracht naar voren tredende ideeën om- trent de gedragingen der menschen en hun be- trekkingen onderling, die Christus heeft geleerd. Het karakteristieke in Zijn onderwijs is, dat God's relatie tot den mensch universeel is, zonder onder- scheid van ras, dat het geloof in Jezus Christus een geheel nieuw leven schenkt, en dat de men- schen God en hun naaste moeten dienen in alle betrekkingen, waarin zij geplaatst zijn.

* * *

Wat heeft nu, vraagt de schrijver, het Christen- dom in het verleden over het economische leven geleerd?

Twee onderwerpen, zegt hij, hebben vooral de belangstelling gehad: het vraagstuk van de rente en dat der slavernij. De Kerkvaders, lezen we, veroordeelden het nemen van interest als in strijd met de Heilige Schrift; zij beriepen zich daarbij op Lucas 6:34 en 35: „... en leent, zonder iets weder te hopen”. Ook de in dien tijd geldende beschouwingen over het geld — dat „onvrucht- baar” werd genoemd, en dus zelf nooit geld kon voortbrengen — steunden het besluit der kerk- vaders. Het verbod was absoluut; het nemen van rente was een zware zonde, die excommunicatie tot gevolg kon hebben. De moeilijkheden bij de toepassing bleven echter niet uit; de discussies over het probleem hebben, zooals bekend, eeuwen lang de Kerk beroerd. Lord Stamp herinnert aan de geheel andere meening van Calvin, (in tegenstel- ling met die van Luther), en ook aan de wetten, die — in navolging van het verbod der „Patres” — in Engeland, nog in de 16de eeuw tegen het vragen van interest werden uitgevaardigd, en aan de vele ontduikingen van deze wetten. In 1673 verscheen een geschrift: „The Case of Interest or Usury — Het Problem van Interest of Woeker”, waarin en op grond van de reeds genoemde teksten in Luc. 6, en van de geschiedenis van de uitdrijving der „wis- selaars” uit den tempel, opnieuw de bedoelde financiële handelingen werden veroordeeld. Deze daad van Jezus noemde de schrijver van dat boek een krachtig argument voor excommunicatie van hen, die zich aan het nemen van rente „schuldig maakten”. Een ander werk (in 1695 uitgegeven) beroept zich, evenals vroegere schrijvers, mede op het verbod, dat Mozes gaf (b.v. in Leviticus 25:36: „Gij zult geen woeker noch overwinst van hem nemen; maar gij zult vreezen voor uwen God, opdat uw broeder bij u leve”, en in vers 37: „Uw geld zult gij hem niet op woeker geven, en gij zult uwe spijs niet op overwinst geven” (Zie ook Deuteronomium 23:20: Aan den vreemde zult gij woekeren, maar aan uwen broeder zult gij niet woekeren...”).

De historie van het vraagstuk der rente is inder- daad zeer belangwekkend. In de 13de eeuw werd op grond van een Pauselijk bevel, zelfs een Chris- telijke begrafenissen aan z.g. „woekeraars” onthouden en Paus Clemens V verklaarde, dat iedereen, „die hardnekkig volhoudt, dat het nemen van rente geen zonde is, door ons als een ketter veroordeeld zal worden, die zijn straf niet mag ontgaan”.

De ontwikkeling van het economisch leven, speciaal die van het handelsverkeer, zoo kenmerkend voor de 16de en 17de eeuw, en ook de daarmee gepaard gaande industriële ontwikkeling, brak, meent Lord Stamp, den druk van het kerkelijk verbod. En hij voegt aan deze opmerking toe: Het zou interessant zijn de vraag te bespreken hoe lang en hoe krachtig de economische evolutie door die ongelukkige theologie geremd is... de groei van het economische leven der wereld werd zeker ge- durende verscheidene generaties door haar tegen- gehouden, en heel veel zedelijk kwaad heeft zijn oorsprong in de ontduikingen en vergrijpen, die het gevolg van het verbod waren. In het begin der 18de eeuw was de strijd echter (althans in de Protestantse kringen van Engeland en Amerika) praktisch beslist; in de Katholieke kerk duurde het verzet tegen aantasting van het verbod langer.

* * *

Lord Stamp behandelt de historie van het vraa- stuk der rente (en zeker het gansche probleem van de sociaal-economische theorieën der kerken in het verleden) wel zeer eenvoudig. Het is hier natuurlijk niet de bedoeling daarover veel te zeg- gen. Wie zich voor de aangeroerde kwestie (en wat daarmee samenhangt) interesseert, mag zeker niet verzuimen de mooie dissertatie van Dr van Gunsteren: „Kalvinismus und Kapitalismus” te be- studeeren (bijvoorbeeld pag. 101 e.v.) en ook van de daarin aangehaalde litteratuur kennis te nemen. Dr van Gunsteren verwijst o.m. ook naar de ge- schriften van zijn promotor Prof. Diepenhorst, o.a. naar het bekende „Calvin en de economie”, waarin speciaal over de middeleeuwsche bescho- uwingen aangaande de rente wordt gehandeld, en naar het werk „De Eigendom”. We leeren uit de verschillende uitvoerige beschouwingen, dat zelfs in den tijd van het verbod, verschillende afwij- kende meeningen heerschten, en dat men al heel vroeg principiëel onderscheid tusschen rente en woeker maakte.

In den lateren tijd hebben de meeningen zich ge- consolidateerd. Toch is er, gelooven we, reden om het gansche probleem opnieuw te beschouwen, en al wat daarmee samenhangt. Men kan zeg-

gen, dat zekere elementen van het vraagstuk in het verleden te weinig aandacht hebben gehad. Lord Stamp klaagt over de remmende werking, die het kerkelijk verbod op de economische ontwikkeling heeft uitgeoefend. Dat zegt hij niet ten onrechte. Maar het „loslaten“ van het probleem heeft toch ook kwade gevolgen gehad; gevolgen, die in de laatste jaren steeds duidelijker worden gezien.

Het tweede vraagstuk, dat in het verleden velen heeft beziggehouden, is dat der slavernij. Merkwaardig is het, schrijft Lord Stamp, dat deze vorm van dienstbaarheid, dien wij thans allen veroordeelen, vroeger op grond van de Schrift dikwijls werd goedgekeurd. Nu is dit oordeel zeker niet juist. Het Christendom heeft vrijwel steeds voor de vrijmaking der slaven gepleit, of althans van de „heeren“ een zoodanige behandeling geëischt, dat de slavedienst van karakter veranderde. Materieel betekende deze verandering vaak opheffing. De apostel Paulus, die zich ook tot „dienstknechten“ richt, die aan heidensche meesters onderworpen zijn, spreekt weliswaar niet over de maatschappelijke bevrijding der slaven; hij doet echter in werkelijkheid veel meer voor hen: hij heft hen innerlijk boven de slavernij uit. God heeft de dienstknechten in Christus vrijgemaakt; zijn oneindig rijker dan de heer, zoo deze „geen dienstknecht van Christus“ wil worden. En deze vertroosting betekent toch ook de verheffing van slaaf als mensch, als schepsel Gods. Woorden, welke voor de heeren, die Christus aannamen, ook maatschappelijke consequenties moesten hebben. Want zij leerden nu hun onderhorigen als broeders beschouwen, als gelijken voor God. De woorden van Paulus zijn daarom voor het gansche sociale leven van de grootste betekenis.

Intusschen kan het niet ontkend worden, dat de Christenheid (waaronder dan de zoogenaamde gekerstende volkeren worden verstaan) in dezen niet altijd naar de Heilige Schrift gehandeld hebben. Maar hier, zooals ten aanzien van vele andere vraagstukken, geldt wel bijzonder, dat de zonde zich des te sterker openbaarde, naarmate de afval groter werd. Al is inderdaad (in het bijzonder ook in Amerika) de slavernij verdedigd met een beroep op de Schrift, onder anderen op de woorden van Paulus. Dat dit beroep een misbruik van Gods Woord betekende, behoeft nauwelijks te worden gezegd. Zij, die dit kwaad bedreven, beseften niet, dat Paulus, in gehoorzaamheid aan zijn Heiland, veel meer van hen eischte dan vrijlating der slaven, n.l. dat zij deze menschen als hun naasten zouden erkennen. De strijd, dien de Christenen van alle tijden voor de wettelijke vrijmaking hebben gevoerd, vond in dit beginsel zijn oorsprong. Want zij begrepen, dat deze, uit de liefde tot Christus voortkomende erkenning, gevolgen moest hebben voor het maatschappelijk leven.

Houden we ons den volgende keer verder met het nu behandelde gedeelte van Lord Stamp's boekje bezig.

A.

B. t. B.

Humor.

Dr. C. N. Impeta schrijft in „Geref. Kbl. Dr. en Ov.“ iets over de samenstelling der synodale commissie inzake de bekende meeningengeschillen:

Mij dunkt, uit 't hoogerleerental had men nauwelijks gelukkiger keus kunnen doen.

Engeland en Duitsland kwamen helaas niet aan de ronde tafel; Hepp en Schilder komen er gelukkig wel.

En de humor van Ridderbos zal elk dreigend brandje blusschen.

Me dunkt, indien dr. Impeta meent, dat de dreigende brandjes met letwat humor te blusschen zijn, dan heeft hij daarmee erkend, dat de kwesties, waarover in 1936 zooveel te doen geweest is, niet zoo gewichtig zijn, als velen, en ook hij zelf blijkens zijn „Zelfonderzoek n o o d-zakelijk“ (wat geen mensch betwistte) gemeend of gesuggereerd hebben.

Maar als hij dat thans met ons eens geworden is, is het beter, dat hij het niet uitslaan van eenigen brand niet aan 'n sprankeltje humor dankt, maar aan het doorbreken van de waarheid. Dat dit, dank zij de op de kwesties ingaande pers reeds zoo krachtig geschied is, dat ook dr. Impeta alleen maar „brandjes“ ducht, bewijst, dat, indien er vrede komt, het niet ligt aan iemands humor van een paar weken, maar aan het onderzoek van schrijvers (ook van prof. Ridderbos) gedurende jaren. Gelukkig heeft de Geest de Gereformeerde Kerken niet verlaten; vandaar, dat ze niet van wat humor afhangen.

„Zeg eens aaa...“

Terugkomende op mijn artikel van enkele weken geleden, schrijft ds. J. Douma in „Friesch Kbl.“ enkele onjuistheden.

Nummer 1:

Tegen mijn schrijven in het „Friesch Kerkblad“, nu een paar weken geleden, dat de Generale Synode toch uitspraak zal doen in de zgn. leergeschillen, heeft prof. Schilder in „De Reformatie“ van 11 en 18 Augustus heel wat bezwaren ingebracht.

Niet waar, ik heb slechts gezegd, dat de uitspraak, die ds. Douma de synode in den mond gaf of al te simpel, of verkeerd was; dit laatste dan inzake het verbond (als ware dit opgericht met de uitverkorenen).

Wat de klacht over zijn partijdigheid betreft, merkt ds. Douma op:

Vooreerst komt prof. Schilder nog eens terug op zijn klacht over mijn „partijdigheid“, die dan moet geblesseerd zijn in mijn bijzondere belangstelling voor het te wachten rapport der twee (n.l. prof. Schilder en prof. Vollenhoven), terwijl anderen meer riepen om het rapport der vijf.

Mag ik dan opbiechten, dat achter die belangstelling minder partijdigheid werkte dan wel de vraag van verwondering: hoe zullen die twee professoren samen een eenparig rapport klaar krijgen? Want ik meende tusschen de vele regels door, die prof. Schilder schreef ook om te pleiten voor zijn collega, te hebben kunnen lezen, dat hij het niet met prof. Vollenhoven eens is. Maar allicht is mijn vraag al beantwoord door het inmiddels bij de Synode ingeleverde rapport, en mijn meening onjuist gebleken.

Dat is dus onjuistheid nr. 2. Want den vorigen keer werden prof. Vollenhoven en ik niet beschouwd als deputaten, thans wel. Tevens vraagt ds. Douma, dat hij heel vreemde gedachten heeft gehad over de commissie van 8, later 7. Hij zegt: er zal wel verschil zijn tusschen de beide heeren. Nu, daaraan heeft hij groot gelijk. Ik heb met bijna ieder commissielid verschil inzake een of andere kwestie. Omgekeerd is het natuurlijk net zoo. Dat bleek wel h.v. uit de manier, waarop dr. Thijs en prof. Aalders van elkaar afweken inzake het verbond. Doet echter verder niet ter zake. Ds. Douma meent: de twee konden haast geen rapport samen opstellen. Maar als twee dat niet kunnen, kunnen 7 het ook niet, als in die 7 de twee zitten. Tenzij ds. Douma meenen mocht, dat men de waarheid bij stemming kan uitmaken. En toch schreef hij over de commissie als samensprekingscommissie. Wat moet men nu van die zig-zag-redeneering denken?

Onjuistheid nr. 3:

De hoofdzak is echter, dat prof. Schilder mijn uitspraak bestrijdt, dat het genadeverbond in Christus met de uitverkorenen is opgericht. Hij schijnt van geen verband tusschen verbond en verkiezing te willen weten.

Wel, wel. En dan heb ik herhaaldelijk betoogd, dat wie verbond en verkiezing scheidt, de verbondsl eer ontzenuwt. Nog onlangs (bespreking boek prof. Aalders). En verleden jaar (bespreking dr. Thijs). Als ik verklaar: het verband ligt niet zóó, dan zegt ds. Douma: volgens den spreker is er geen verband. Gaat er vreemd uitzien. Onjuistheid nr. 4:

Nu behoeft ik wel niet te zeggen, dat ik er niet aan denk, tegen de uitspraak, dat het verbond met de geloovigen en met hun zaad opgericht is, in te gaan. De Schrift leert dit zeer duidelijk. Maar de vraag is: Wie zijn het ware zaad der geloovigen?

Dat is heelemaal de kwestie niet. De vraag is: wie zijn de bondelingen?

Als dan ds. Douma verder doorredeneert over Remonstranten en zoo, haal ik mijn schouders op. 't Is weer het zooveelste geval van schijndebat. Jammer, jammer voor een man, die toch wel beter kan.

Waar springt het dynamiet?

Het Barthianisme — men weet het — zou dynamiet leggen onder alles en nog wat (aanvankelijk zei het nog eerlijk; ook onder zichzelf, zoodra het tot een -isme zou geworden zijn). Dynamiet, fundamenteën omver, bliksemachtigen, enfin, we behoeven niet verder te gaan.

Toen de zware termen wat gangbaarder geworden waren, en voor het gebruik gereed, kon men er ernstige spanningen mee in het aanzijn roepen; maar de mogelijkheid van ontspanning werd toch altijd „veilig gesteld“. Vandaar, dat alles nog al meeviel... behalve voor wie naar consequenties vraagt.

Men heeft gelezen hoe in Ned. O-Indië er heel wat te doen geweest is om een „preek“ van ds. Nieuwpoort, eertijds gereformeerd, later „hersteld-verbander“, nog later predikant bij de Prot. Kerk in Indië; de toespraak werd gehouden naar aanleiding van de geboorte van Prinses Irene, en de historie eindigde met ontslag van den predikant. „Woord en Geest“ geeft thans den tekst der preek; we knippen er stukjes uit:

Tekst was Ex. 20:7. Niets minder dan het DERDE GEBOD: Gij zult den Naam des Heeren Uws Gods niet ijdelijk gebruiken, want de Heere zal niet onschuldig houden die Zijnen Naam ijdelijk gebruikt.

Hier een couplet:

Ik ben dienaar des Woords, dat aan de Kerk ter verkondiging is toevertrouwd, en krachtens mijn ambt heb ik de mond der Kerk in deze verkondiging te zijn.

Doch nu moet ik in den meest letterlijken zin verklaren, dat ik niets te zeggen heb.

Een anderen keer dan wel? Die „dienaars“, komt die zóó maar uit de lucht vallen? Neen? Maar als hij dan met duizend en één vezelen aan ons allemaal vast zit, waarom kan hij dan den éénen keer in aardsche woorden spreken, den volgende keer niet?

Hier volgt het antwoord:

Zeker, de Kerk heeft het Woord van God te prediken midden in de wereld en ook midden in het na-

tionale gebeuren, maar alleen dan als Gods Woord daarin werkelijk zelf iets te zeggen heeft.

En daarin zit nu juist de groote moeilijkheid.

Gods Woord „midden in“ wereld en nationaal leven. Prinsesjes staan daar buiten? Maar de Protestantische Kerk van Indië niet? Dat gaat niet. Gods Woord heeft wel met dit, maar niet met wat anders te maken? Waar ligt de afgrenzing?

De vraag blijft zonder antwoord:

Ons, Evangeliedienaren, is eigenlijk slechts één taak opgedragen. Wij hebben de boodschap der verzoening te prediken, dat God was in Christus, de wereld met zichzelf verzoenende, doordat Hij ons de zonden niet toerekent. Een Evangeliedienaar is eigenlijk niets anders dan een boodschappenjongen van Christus, om dit over te brengen, en nu kan ik niet goed inzien, wat deze boodschap te maken heeft met het verblijdend feit, dat ons een prinses is geboren. Wat heeft eigenlijk de Kerk te maken met deze gebeurtenis in onze vorstelijke familie? Ik zou verder kunnen gaan: welk verband bestaat er tusschen het Koninkrijk van God, dat de Kerk predikt, en de koninkrijken der aarde?

Deze gebeurtenis zal ongetwijfeld groot nationaal belang hebben, maar geen geestelijk belang.

„Welk verband?“ vraagt de schrijver. Er is dus volgens hem wel een zeker „verband“. Maar daar zit natuurlijk de kneep. Als er werkelijk verband is, dan behoort het koninklijk huis er minstens even erg bij als ds. Nieuwpoort. Een boodschappenjongen, aan wien dynamiet toevertrouwd is, is toch in elk geval ook maar vleesch, net als zoon prinsesje.

Natuurlijk komt het woord „luisteren“ ook voor den dag — ik zat er al op te wachten: —

Ik heb dezer dagen tot op het allerlaatste moment biddend en ernstig in mijn bijbel gezocht en geluisterd naar een woord van God voor dezen dag, maar ik heb het niet gehoord en wat ik niet gehoord heb, daarover mag ik ook niet spreken.

In dat „luisteren“ ontmoeten elkaar barthiaan en buchmaniaan. Deze spreker heeft „geluisterd“ naar een niet gehoord Woord. Als de onderdamping in het barthianisme niet zoo tragisch was, zou men er glossen over maken. Een eenzame, die zijn eigen oor zoo erg vertrouwt, dat hij den hoorarbeid der kerk van eeuwen negeert: hij moet luisteren, hij, hij... maar waar is de gemeenschap?

Spreker heeft als boodschappenjongen alleen een dreiging ditmaal over te brengen:

Alleen deze woorden, die ik u zooveel als mijn tekst voorlas, kwamen waarschuwend en dreigend voor mij staan en zij beletten mij hier meer te zeggen, dan ik verantwoord kan. Daarom kan mijn spreken niet anders dan een welsprekend stilzwijgen zijn. Ik mag den naam des Heeren onzes Gods niet ijdel, dat is niet onnut en zonder zin gebruiken.

Dat wij hier in de Kerk zijn om onzen nationalen feestdag te wijden, dat kan niet zoo zijn, want daarvoor is dit huis des gebeds niet gesticht en de Kerk is er niet om de wereldsche dingen te wijden. Tenminste niet, wanneer het Woord Gods zelf niet op die wereldsche dingen op bijzondere wijze beslag legt.

Let op „wereldsch“. Met „wereldlijk“ schijnt het verwant te zijn. En weer rijst de vraag: Waar is de grens tusschen wel-beslag-leggen en niet-beslag-leggen; alsmede tusschen beslag-leggen-op-bijzondere-wijze en beslag-leggen-op-algemeene-wijze?

Verder:

De Kerk is niet de plaats, waar we uitdrukking geven aan onze nationale gevoelens en de evangeliedienaar is niet aangewezen om die gevoelens te vertolken. Ik heb die gevoelens ook en ik wil ze vertolken, overal elders, waar men mij dat vraagt, maar in mijn ambt als Evangeliedienaar heb ik alleen te vertolken de barmhartigheid en genade van God in Jezus Christus.

Alsmede:

Denk niet, dat danken in de Kerk zoo eenvoudig is. Zeker, we hebben gezongen „Dankt, dankt nu allen God!“ Ja, maar hiervoor, dat Hij ons in Christus altijd genadig aanziet en niet voor een gebeurtenis van nationaal belang.

Wat heeft de gemeente van Jezus Christus eigenlijk te danken dan daarvoor, dat ze van dood en duivel en hel bevrijd is door het bloed van Christus?

Eindelijk:

Wij mogen h.v. Gods Naam maar zoo niet verbinden aan Nederland en Oranje, zooals zoo vaak gebeurt.

We mogen Gods Naam niet aan de staart van onze nationale redevoeringen hangen.

Dit woord zegt: ge zult den Naam des Heeren uws Gods niet laten dienst doen als versiering van uw feestredevoeringen.

Gij zult God niet te pas en te onpas overal bijhalen, want gij, mensch, zijt op aarde en God is in den hemel; daarom laat uw woorden weinige zijn.

Niet „zoo maar“ verbonden! Volkomen mee eens. Maar hoe staat het met 't verbinden zelf. Dit werd ontkend zooveel.

Niet „aan den staart“! Volkomen mede eens. Maar mag het dan „in den grondslag“? Dat is het eigenlijke vraagpunt.

We houden nu maar op. We vinden deze passages niet zóó „mannelijk“ als een boodschappenjongen Christi betaamt. We vinden dat hij hier herinnert aan het spreekwoord van de kat en de heete brij. Ook als we lezen:

Het zegt, dat we in sommige situaties dus Gods Naam ook weleens verzwijgen moeten.

Dat is nu eigenlijk het eenige, wat ik heb te zeggen.

Of:

Het gaat en niet om vaderland.

En als in

Wij geder die gij daar in de gesch in bijzonde del in uw h druk vrij te ons volk re

Heere, on verkiezen, wilt. Maar dienst wilt maken in

O Heere gen goddel dit prinsen door uw G

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch

dan gaat het de gemeente dan op zijn Dynamiet? Aan de sch